

ogsaa andre af Monarkiets fjernere Dele, som Virkeomraade, dels fordi disse Foretagender som alt andet maa ses paa Baggrund af den hele økonomiske Politik i de Tider, hvori de fremkom.

Derimod har det været Opgaven at forsøge belyst det finansielle Mellemværende mellem den danske Stat og Island, for saa vidt dette Mellemværende kan siges at være betinget ved det mellem de to Lande bestaaende særlige Forhold. I al Almindelighed kan det vel nok siges, at en Opgørelse af denne Art for en enkelt Del af et samlet Monarki i sine Enkeltheder vil være umulig at foretage; hvorledes f. Eks. beregne, hvor meget Islands Andel i Udgifterne til Konge og Regering i Tidens Løb har andraget, eller i Udgifterne til militære Formaal, som selvfølgelig ere afvejede med det samlede Monarkis Forhold for Øje, og hvor ogsaa den personlige militære Byrde alene har paahvilet Danmarks Befolkning, og hvor blandt andet det Forhold møder os, at danske værnepligtige gør Tjeneste paa de Krigsskibe, der overvaage det islandske Fiskeriterritoriums Overholdelse, eller endelig Byrderne ved at tilvejebringe et ordnet Pengevæsen, hvortil Island ingen Udgift har haft, idet Bankhæftelsen kun paalagdes de faste Ejendomme i Danmark, Hertugdømmerne og Norge. Fra alt saadant har man naturligvis maattet bortse under den her foretagne Opgørelse af de Udgifter, Danmark har haft af Island, og man har alene holdt sig til de regnskabsmæssige Data, der foreligge, og som angive, paa den ene Side hvad der Aar efter Aar er indgaaet fra Island til den danske Statskasse, og paa den anden Side hvad der af den danske Statskasse specielt er udbetalt med islandske Formaal for Øje.

Ved den her foretagne Undersøgelse er man gaaet tilbage til Aar 1700, idet der fra Tiden før dette Aar ikke foreligger Materiale til en sammenhængende statistisk Bearbejdelse. Det benyttede Materiale har for Aarene 1700—1852/53 navnlig været de originale Indtægts- og Udgiftshovedbøger; for de følgende Aar de trykte Statsregnskaber.

For Indtægts- og Udgiftsbøgernes Vedkommende skal det bemærkes, at man særlig har fæstet Opmærksomheden paa de Zahlkassen passerede Summer, idet Rentekammeret var det Kollegium, hvorunder de islandske Sager stedsse sorterede¹⁾, og Zahlkassen, der ligeledes sorterede under dette, har saaledes været det naturlige Ind- og Udbetalingssted for de mellem Danmark og Island verserende Pengebeløb. Af andet Materiale, som man ved Opklaringen af specielle Spørgsmaal eller Uklarheder undertiden har været nødt til at benytte, idet Indtægts- og Udgiftsbøgerne ikke altid vare foresynede med tilstrækkelig forklarende Tekst eller Anmærkninger, skal blot som de vigtigste anføres: Journalerne, Fodjournalerne, Civilreglementerne, samt Ekstrakter af Zahlkassens Indtægter og Udgifter, Aktivkontorets Journaler og særlig for de saakaldte Kollektpenges Vedkommende Statsgældsprotokollerne og Justitskasserens Regnskaber. Endelig har man som Stikprøve for spredte Aar sammenholdt de originale islandske Jordebogsregnskaber og den i Indtægtsbøgerne faste staaende Konto „Islands Jordebogskasse“ for at prøve deres Overensstemmelse — en Sammenligning, der iøvrigt vanskeligt lader sig gennemføre i det enkelte, dels fordi Indtægtsbøgernes og Jordebogskassens Regnskabsperiode ikke falder sammen, dels fordi de islandske Regnskaber oftest foreligger som blotte Kvartalsopgørelser.

Det skal i denne Sammenhæng endnu blot bemærkes, at man ved den hele Opgørelse og Benyttelse af Materialet ufravigelig har fulgt det Princip kun at medtage saadanne Beløb, som man faktisk har kunnet konstatere i Indtægts- og Udgiftshovedbøgerne som ind- eller udbetalt, og derfor ikke har taget Hensyn til Summer, ved hvilke dette ikke var Tilfældet. Saaledes blev der ved kgl. Resolution af $\frac{3}{2}$ 1809 bevilget en Understøttelse paa i alt c. 47 000 Rdlr. til Nødvendighedsartikler paa Island, men da det ikke har været muligt at finde Beløbet, der iøvrigt blev anvist i 3 forskellige Parter (den ene paa Trondhjems Amtstue), i Zahlkassens Regnskaber, er det ikke medregnet i omstaaende tabellariske Oversigt vedrørende det finansielle Mellemværende mellem Danmark og Island.

1) *Edv. Holm*: Danmarks og Norges Historie, Bd. III, Afdeling 2 p. 274 fig.